

БИСТИН КОЛХОЗТУН АНЫЯКТАРЫ

«Комсомолчулар — ооржугал чок чүрөктөр, Комсомолчулар — ооназ чыс чедерлер» деп ырлаган турары-мыс чырышкан. Бистин комсомолчуларынын колхоз будуралгынын кол-нол адырларында быжыглат-тыган. Оонашкан амылган бедик меделер, эз-харыскага-биле кылып, өскөлөргө улегерин көргүзүп, мурунку одуруга чоруп турарларын саны көбөй. Оларга тракторист Ховалыг Базыр-оол, септекич Ховалыг Кызыл-оол, кичи мичизи Машпалдыр Мара, мал мичизи Монгуш Александр, почтачы Саая Стюра, агитатор С. Атай болгаш оон-даа өскөлөр хамаарып.

Комсомол комитети план өзү-гаар амылдап, ай санында бюро-ну болгаш нинти хуралды чыыл-дырып, анда хүнүнү чууга ай-тыртыларын бүгү комсомолчулар-нын киржилгези-биле чугаала-жып, үндүргөн шиктирлерини түнчелни чедип алырын ботта-дырып турар бис. Комитет кеңи-гүнери тус-тузунда харыылар амылдарлыг. Өөренири — анык кичи бүрүзүнүн хүлээлгези бол-

ганындан ону доктаамал хыналда-га ап, ол талазы-биле харыылар комитет кеңигүнү Машпалдыр Мараның, амылда болгаш аажы-чаңда бар четпестер-биле дем-селди күштөлдүрөр сорулга-биле «Комсомолчу прожекторлун» дар-газы Х. Орус-оолдуң илеткелдерин бюрога дыңнаан бис. Комсомол төөгүзү өөренир болгуму 25, ма-жээки школада 60 амыг комсо-молчулар хаара туттуңган. Ол ышаш зооветеринария болгуму база бар.

Суурда 8 комсомолчу агита-торларын тургускан болгаш олар чонуну ортузунга тайылбыр амылдарын чорудуп, комсомолчу даалганы ак сеткилдиг күсөдип келгенер. Благың С. Атай, Х. Кызыл-оол, А. Иргит бедик хүндүткелди чаалап алганыр. «Комсомолчу прожекторлар» от-рядтары рейдлерини организа-стاپ, илереттинген четпестерин чуга-лажыкшыгга кирип, эки тала-нын түнчелдерин чедип ап турар.

«КП» кеңигүннеринден С. Саа, С. Ондар, Ф. Күмүгет еларын кызымак амылдап турарын онза-лап демдеглээр апар.

Аныяктарнын коммунист кижилгезинге, еларын хевир-леттинип тургустунарыгга чугу-ла чүүл — комсомолчу даалга бо-лур. Ол чорук кичи бүрүзүн чу-румчудуп, харыскалганы бедиде-рин барымдаалажып, чоонта чаа болган хуралга «Комсомолчу даал-ганын канчаар күсөдип турар сен?» деп айтырыгы чугаалажы-кан бис. Чамдык даалга чок ком-сомолчуларга даалганы берип, чаш уругул амылдап шыдажас мелирин агитаторларды, дружин-никтедип алган бис. Оң түнчө-линде комсомолчу кичи бүрүзү-нүк бот-идепкей көдүрүлүп, ком-сомол амылы мурункундан эки-жип эгелзэн. Мурнакчы аныяктар-ны комсомолга хүлээп ап тура-рындан оң хүрээлени өзүп бы-жыккан. Клуб болгаш хей-нимти

черлериниң амылында өскөрлөг-лөр болгулаан.

Колхозка кол күш — комсомол-чу аныяктар болур ужуругул. Оларнын ролу бедзэн, хей-нимти амылыгга киржилгези угаткан тудум-на, колхозтун экономиктиг күжү өзөр, суурнуң, фермалар-нын, хойжу бригадаларнын, хову тургаларынын чаагайжыдылгасы улам-на экижири апар. Бо та-лазы-биле бистин аныяктарымыс боттут хемчеглерин ап, комзасы Партиянын XXII съездин аттыг колхозтун аныяктарын социалис-тиг чарышка кыйгырганнар. Ын-чангаш ам болур СЭКП-ниң XXIII съездинде күш-ажылчы белем-тер-биле кеңиштинин ужуражыр дээш бистин аныяктарымыс бар-ла аргаларын болгаш күштерин харамнамастар.

Т. СААЯ,

Чөөн-Хемчик районун «Иска» колхозунда комсомол комите-диниң секретары.

ТӨП ФЕРМАНЫҢ КИЖИЛЕРИ

Чурукта: «Революциянын чалбыжы» кодээ амыл-агы артелиниң төп сүт-бараан ферманын мурнакчы саанчымыс Раиса Суван биле бы-заа ажаакчымыс Анна Гордеева.

Фото А. Пономаревтуу.

«Революциянын чалбыжы» ко-дээ амыл-агы артелиниң контора-зынын чамында бажында киискип турар Кызыл тук бар. Ол тукту тур-гускан дөжөктө мында деп бижээн: «Күш-ажылчы алдарын тутун кол-хозтун төп сүт-бараан ферманын коллективинге алдар кылдыр көдүр-гөн».

Бо ферманын коллектив чеди чылдын сөөлүг чылдын эки амыл-хе-ректөр-биле дооскан.

— Бистин саанчыларымыс, ка-дарчыларымыс эртен чылын күрү-неге 315 тонна сүтү дужаар пла-нын хуусаа бетинде—11 айлар дур-гузунда 400 тонна кылдыр күсөт-кен. А нинти сүт саалдазынын пла-ны 450 тонна турган болза, 556 тонна четкен.—Бо дөргө фермада амылдап турарларын бедик буду-рукчулук күш-ажылчынын түнчели болур—деп, артелиң зоотехник А. Гадкина чугаалады. Бо дөргө малдын ажаалдазын болгаш чегме-рилгезин эртеме үндөйлөп чорудуп, чүткүлдүг амылдаанын түн-чели-дир.

Балгазынын саанчылары СЭКП-ниң XXIII съездинге алдар болду-ган социалист чарышка киришкеш, эки амылдап турарлар. Ында му-ракчыларын саны өскөн. Оларын чамдыктары бо-дур: ферманын хоо-лун саанчыларын бирээни Клав-дия Индараа бир инекке оонаштыр 1934 кг, Надежда Шемакина—1849, Анна Карпук—1849, Р. Суван —1733 кг сүтү сагганнар. Хей чы-лаа бызаа ажаап келген Роман Гор-деев эртен чылын 125 бызааны өс-түргөн болгаш оларын бирээни-ле хонук саанында 782 грамм немеле деңизин ап келген. Профилактория эргелекчи Е. Попованын көргүзү-п оон-даа артык болган. Ол бызаалар дооруктуу өстүрер талазы-биле бай-лак дуржулганы мөөнөп алган бо-лгаш бызаа бүрүзүн хонук саанында 788 грамм деңиз немелдик кыл-

дыр семиртип турган.

Роман Гордеев болдунун берге бо-лгаш хүндүлүг амылыгга хей аныак-тарын өөрткен. Оон уруу Анна Эр-тен чылын 35 бызааны өстүргөн бо-лгаш оларын бирээни-ле хонук бүрү-зүнде 657 грамм деңиз немелдик болуп турган. Сүт будуренин болгаш күрүнеге садарын көвүлдир хеке-ке саар инектер каларчылары Ч. Ко-оол, В. Жернаков, Г. Шеленов олар төлөпиг улуг-хууун киригенер.

Амгы үеде фермада амыл-ишчи-лерин кол кичээлгей кыкшы үеде инектерин сүткүр чорун кудулат-пазынче уланган. Фермада саар инектерин четчир санын ситен, си-лос болгаш өске-даа чөмөр, кон-центраттар-биле хандырган.

— Мен 3 чыл дургузунда бо фер-мага амылдаш, эштерим Индараа,

Шамкина оларын дузазынын ачы-зында, дуржулгалыг саанчыларын олурунда кирдим. Бир инекке оонаштыр 1700 кг сүтү саап алга-лымын ам-даа өзөш деп боладар мен. Ычангаш 1966 чылда инек бүрү-зүнде 1900 кг сүтү саарын хү-лээдин — деп, Раиса Суван чугаа-лап турар.

Бо коллектив Марачёва ферма-зын социалист чарыштыг. Чоокта чаа бо чарыштын түнчелни үндүр-гө, төп балгазынчылар бүгү көргү-зүлгөр талазы-биле тилеккей болган. Колхоз баштаар чери саанчыларын материалдыг сонургалын бедидери-ге онза кичээлгей салган. Оларга эртен чылын планда дашкаар са-ган болгаш күрүнеге саткан сүдү дээш немеле төлөвирин берип эге-лзэн.

А. ЧАРАШ-ООЛ.

ИДЕГЕЛ

жеп, харын-даа каш хонуктарда улаштыр өөренип баар апарган. Оон канчап уштунуп алмырла? Бо ай-тырыгын салбырда комсомол органи-зация холга алгаш, өөрдилгезе аныяктарын өйлөлдөп киририн, школа башкылары-биле быжыг ха-рыылааны тударын ВЛКСМ комите-диниң кеңигүнү Ооржак Часкылык-ка даандырган.

Күсөдир дээн амыл-херээнге чүткүлдүг, сөс сөгөлд, аас элп каш боттаңдырбаанда сагыж амырвас кичи болгаш ол чүңү-дэа мурунда, кезээки школада өөренип турарларын бажынарыгга баарып, оларын канчаар чурттап турары-биле таныжып, школага баарын, кичээл өзүп, анаа олуруп болбазын сагындырып турган. Оор-жакка ында сөс чыл школазын башкылары болгаш комсомолчу ак-тивчилер дузалаан. Ур-даа болбаан-да, кезээки школага өөрдилгезе шапкынчып эгелзэн...

Хей-нимтич даалганы оон че-дишкенин күсөдип турарынын бир чыгыс бо-дур. Чангыс чер чур-тугалары, ылангыч аныяктар Часкы-лыкка онза идегеп база ынанып турарын маңаа демдеглеп каары черде өөрүнчү.

...Уаун сынын, арын-хевирин көөргө—бир-ле чүвени сонургаан, магадан, бир-ле чүвени биял алыс-саан; оожум болгаш бодамчалыг чуга-зында, чүңү-дэа мурунда, амыл-жигине сонургалы, хандык-шылы чайгаар-ла илереп кээр ол аныак тракторист-биле, демги агро-ном-биле чугаалажыгавынын соонда, кезээ уурашкан мен.

— Даалгалыг амыл менде хой-комсомол комитетиниң кеңигүнү, трактор бригаданында профгрупп-порт, агитатор, «Комсомолчу про-жекторлун» даргазы. Шыны-биле чугаалаарга, ол хүлээлгелерни до-лузу-биле, сагышка хандыр күсөт-пей турарым шын. Конкретке ки-ришкеш, ырай кал, шүлүк чугаа-лап тур мен. Ол дөргө мынды улуг эвес херек-тир ийин. Ычаарга ха-мык ужур — хей-нимтин аразы-на хей-нимтин даалгазын мык күсөдип билдирин. Амыл-херек бистен хойну негеп турар болгай—деп, ол шы-на сеткилин илергейлеп чугаалап олурду.

Комсомолчу Часкылык хүлээнген амыл-херээнге шүптүзүңгү-ла чет-тирип турар деп дилим чугаалап до-лурун үндөрин бар-дыр. Ол ду-гайын оон болдун хун бүрүзү амыл, чурталганы көргүзүп ту-рар...

А. СЫН-ООЛ.

«Шекпэр» совхоз.

БҮЗҮРЕЛДИГ КИЖИ

Тракторну, комбайнын, машинаны кандыкындаа хөдөлгөдүр, башка-рып бири Ооржак Согуш-оол нинти-нин амыл-агынын база бир чор-гаарларын кижин. Улуг, биче кол-хозчуларын сөс-доманга дынчан-гыр, кижилерге эптиг-өвилден меха-низатор артеле кеңигүнери хү-дүлээр апарган.—Бүзүредиг огу-дус—деп, оларын ычаар чугаала-жып турары-да таварылга эвес.

Эдилзэ техниказынга оон кам-нын кончуг. Бригадирден азы меха-никтен чангыс-даа сагындыр ал-баан. Ычангаш ол Бин-Хем район-нун «Хадым» колхозунун эки амыл-дап турар механизаторларын би-рээни. 1965 чылдын чаксы, чайгы

ажылдарынын үезинде Ооржак «ДТ-54» деп трактор-биле 510 гектар чымчак андырлаганы амылдап кы-лган. «СК-3» деп комбайнын септе-гезе багай кылдынганы-биле ажаап алышкыны кирер аргазы чок тур-ган. Ону удур септээш, амылдап киририн баштаар чер Ооржакка сү-мелзэн. Артелиң оон өске комбайн-нары тараа ажаап алышкыныче шагда-ла кирген турган. Хей катап оралдажыкшынын ол кылып тур-гаш, «кыраан» комбайнын амыл-даар-кылдыр септен шыдаан. Дур-жулгалыг механизатор болгаш-ла шыдап үнгөн.

1965 чылдын дүжүт ажаап

алымшыкынга комбайннердиниң социалист чарыгынга ол му-ракчы чери ээлзэн. Ажаап алышкы-ныче кирген соонда, оон амылы хайындыккан. Дүжүт ажаарынын нор-мазын ол үргүчү-ле 150 амыг ху күсөдип келген болгаш сезонда 500 гектар тарааны ажааган. Эки амыл-дааны дээш ол немеле төлөвирге 50 рубльи база бир тонна тарааны ал-ган. Механизаторуң ээлзегич со-рулгазы нинтинин малын хур кыш аягыры дээш, кыштын байдалыгга таарыштыр чүткүлдүг амылдары болур. Оа ам трактор-биле мал че-миник сөртүлгезинде амылдап ту-рар.

С. ДАНГАА.

„Кара-Хөл“ колхоз улам-на сайзырап болур...

Коммунист партиянын болгаш Совет чактын колээ амыл-агынын улам ылай хөгжүдүр, колээ амыл-ишчилерин материалдыг чаагай байдалын болгаш культуруг денле-лик көдүрер дугайында ап турар хемчеглерин, эч ылангыс СЭКП ТК-нын март пленумунун шиктирлерин амылдарга боттаңдырыныче колхозчу амыл-ишчилерин өйлөлдө-дүр талазы-биле Бай-Тайга район-нун Кара-Хөл кодээ Совели органи-застыг амылдарын чорудуп келген.

Колээ Советтик сессияларында болгаш күсөдүрүп хуралдарында «Кара-Хөл» колхозтун амыл-агы амылдары болгаш чонуну кул-тура амылдарын чугаалажып, чо-гуур шиктирлерин үндүрүп, оларын күсөдүрүп организа-стاپ турар. Советтик организа-с-массалыг хемчеглеринин, колхозчуларын шү-дүргү амылдап келгеннин түнчелинде 1965 чылда колхоз чамдык өк түнчелдерин чедип алган.

Артелиң экономиказынын кол-ээ мал амылы. 1965 чылда колхоз күрүнеге эът саар планын 105, сүтүтүн—105,8, дүктүн—103,4 ху күсөткен. Малдын баш санын өстүрер, оон продуктулук чоруну улам-на бедир дээш демсеп чорудуп мурнакчыларын хүрээлени колхозта өзүп турар. Хойжулар Очут, Шүрүз-оол, Сайын-оол, Эрелчин бол-гаш өскөлөр-даа эртен чылын тө-рүүр чүс баш хойга оонаштыр 90—100 хураганнарын өстүрүп, бир хой-данна 2,8—3,7 кг дүктү кыргып алган. Саалда талазы-биле колхозта бедик көргүзүлгелер чедип алган саанчыларын демдеглээр чугула.

Серенмаа, Сүүр-Кара, Седен болгаш өскөлөр-даа бир саар инекке оонаш-тыр 790—900 амыг килограмм сүтү саап, саанчылар ортузунда соци-алист чарыштын тилекчилери бол-ганыр.

Нинтинин малынын баш санын өстүрер, оон продуктулук чорун бедир талазы-биле айтырыгы ке-дээ Советтик сессиязынга, оон күсө-комуну хуралдарында каш удаа чугаалажып, практиктиг хемчеглерин айткан шиктирлерин үндүрүп тур-аа-даа, оларын күсөдүрүп четпес организа-стاپ келени-биле эртен чылын артеле мал бажы өстүрер планын күсөдүрүп болгаш малдан амыр продуктулар куду турган. 1965 чылда чүс баш төрүүр малга оонаш-тыр 87 хураган, 67 анай, 76 бызаа, 67 кулун алынган. Оон түнчелинде колхозтун нинти мал бажы өстүрер планы 91 ху күсөдүрүнгөн. Колээ амыл-агы продукттарын күрүнеге садар планнар күсөдүрүнгөн болза-да, бир баш хойлан ортума-биле 1,63 кг дүк алынган болгаш бир саар инекке оонаштыр 694 кг сүт сагдыгган.

Мал өстүрер планын күсөдүрүп-мейн бартанын чылдагыны тарыл боозалдыганы багай организа-стاپ турарында. Оон түнчелинде төрүүр малдын кызыраары көдүлөп, малдан чаш төл алырын планы күсөдүр-түмзөн. Эртен чылын колхозтун нинти малын 939 баш мал өлүп хораан. Артеле малдын чүгө болдун, харын-даа шаандагы эргі кажалаарын амылдап турар. Эртен чылын ситен бедиктегины планы күсөдүрүп туралар.

«Барлык» совхозтун сурагыт хойжу эш Монгуш Монгуш-оол 296 хондон 314 хураганын ап, хой бү-рүзүндө 2 килограммдан эвээш эвес

тинген болза-даа, 180 гектар көк су-ланы ажаап албайн малга саспа бас-тырган.

Колхозчуларын амылдар-чур-талганын экижир талазы-биле эр-кен чылын чамдык амылдар кыл-дынган. 16 чурталга бажынын ту-лар турган болза, 12-ни тулап, амылалга кириген болгаш эргі 32 бажынын септелгезин чоруткан. Малчынарга эртен чылын 4 чаа бажын тулап берген болгаш кыш-талгарда 10 чурталга бажынарын септелгезин кылган. Кара-Хөл суурда культура-амылдарын бол-гаш хандырылганын албан черлери амылдап турар. Колхоз төвүнде чаа туткан клуб, библиотека, кино уста-новка, мал, кичи өскөлгелериниң пункттары, сөс чыл школага, эс-ли болгаш сандыг черлери бар.

Колээ Совет, колхоз баштаар чери малчынарже улуг кичээлгейи у-ландырып, оларын культура хан-дырылыгына чамдык таарымчалыг байдалдарын тургузуп турар. Дөрт көңөр библиотеканы организа-сташ, кино көргүзүлгезин доктаамал чорудуп, лекция, бедисалары кылып, малчынарын чакыткан солун, сет-күдлерин үзүктелешкин чокка че-дирип турар.

СЭКП-ниң XXIII съездинге күш-ажылчы чедишкенингерл ужура-жыр, беш чыл планынын бирги чы-лы—1966 чылда колээ Советтин мурунда салынган сорулгаларын амылалга боттаңдырар дээш кара-хөлчүлөр чаа күш-биле амылдап ки-рипкеннер.

М. ЧАМЫҢ.

дүктү кыргырын хүлээнгөн. Совхо-зтун Кызыл-Тайгада сарлык фермазын коллектив эртен чылын 100 сарлыктан 87 бызааны дооруктуруп алган болгаш саар сарлык бүрүзү-ден 330 кг сүт сагган.

Этелзэн чаш чылда төрүүр 100 сарлыктын 90 бызааны бурун ка-лап албошмаа, бир сарлыктан 350 кг сүт сап алмырын хүлээнгөн.

Т. ТАЛГАНЧИК.

КАДРЛАР-БИЛЕ АЖЫЛ

Шын политиктиг шугум амылдап кылдынган соонда, нинтиледиг бүгү амылдарында партий-жи ууртулуга кол чүве кадрлар-биле амыл бо-лур деп, бистин Коммунист партиясынын те-ориязы болгаш дуржулгалыг өөрдип турар. Совет эрге-чагырганын баштайгы чылдарында-ла В. И. Ленинниң аажок күштүү-биле онзадап шыгга-ны болза: «...Чоокку кеилер уеле кол чүве күч дие, хамык ужур декреттерге эвес, сөөтүң кызын утказы-биле алырга, политикада эвес, албан че-рлерин, оларын организа-циянда эвес...», ха-рыскалгалыг коммунистериниң бөлүктөрине бо-лгаш совет албан черлеринде эвес, а бүгү-ле амыл-га хамык ужур чүдө дие,—кижилерин шилип алышкынында база күсөдүрүп хыналдаалык болур» (Чогаалдарын долу чымынды, том 45, арын 113; 4-мү үндүргөн, том 33, арын 274).

Бо түнчөл ам-даа болдун ужур-дузанын чиди-бзэн. Коммунизм тургузушкуну — ол дөргө Коммунист партияга уурткан миллион-миллион амылчы чондарын меделерди, сорулгаже чүт-күлдүг чогаалчы амыл-чорудулгасы-дыр. Ол амыл-чорудулганын чедишкенин болур, пар-тиянын политиканын амылдарга боттаңдырып, массаларын чогаалчы аргалыг башкарып шыдаар ууртукчу кадрлардан дөрт хамаарыла-ды апар.

Кадрлар — ууртук-ганын шиктирлеп күжү — совет улустун политиктиг ууртукчуу. В. И. Ленинниң айтканы-биле алырга, политика ки-жилерин ламчыштыр чоруттуган. Оон амылдар-га чедишкенин боттаңдырып, ууртулганын шиктирлеп эрге-дужаалдарында кымнар турар болур, олардан улуг-биле хамааржыр. Мынд болганда, амылчы чонун херээнге шыныч, бо-дун бедирин бараан болур, партиянын политик-анын болушу кылдыр меделер билер, оон амыл-далга бидилин-биле боттаңдырып шыдаар, шак мынд ууртукчулар бүгү-ле участоктарга бар болган турар дээш, партия кадрларын шилип алыр, амылга таарыштыр тургузар, өөрдөр бол-гаш кижиндер талазы-биле амылды мога чок-ка чорудуп турар.

Ол сорулганы партия чедишкенин шиктир-леп келген. Пролетариат диктатуразын чаалап алганынын сөөлүнде баштайгы үени сактып көрө-лүнөр. Ычан кадрлар айттары эң-не шыгыныч-сы-биле тургустунуп турган. Ону шиктирлээр, бир чүдүлө, партия болдун күштерин биди-ли-биле айкай башкарып, олар каа-ла хамыч-тыг чугула негеттнер болур, ынаар мөөн-өп турганынын ачызында: ийи чүдүлө, эрге-чагырганын, амыл-агы, культура, будур-луг эргелединни организа-стай ууртулгуну аны-буу участоктарыче амылдарынын болгаш та-раачынарын массалык-биле доктаамал депши-дин организа-стай ачызында; үш чүдүлө.

Совет эрге-чагырганын баштайгы чылдарында социалист тургузушкуну буржуа специ-алистер хандыкындап шыдаанынын ачызында; дөрт чүдүлө, чуртка культура революциянын эгелеп, сөөлүдери ону боттаңдырынын, нинти билгит школаларын дээди болгаш ортумак өө-редилге черлеринин калбак четкизин хөгжүдөр хандырганын, амылчынар болгаш тараачы-нар амыл-төлдөн колдаы билгилерин аны-буу адырларын специалистерниң белеткээр организа-стай ачызында болдур аргалыг турганы билдигир.

Ууртукчу кадрлар болза, бистин чуртка со-циализмин тургузары дээш демселде партия оларын дузазы-биле массаны мобилиза-стай, организа-стай шыдаан, шак мынды улуг күш болган. Шак мынды кадрлар турбаан, улустун иштинде тыштып үнгөн болгаш анаа бараан болурунга боттарынын бүгү күштерин берип келген, совет интеллигенциянын хей санын армиязы турбаан чүве болза, бистин чуртууска социализмин тилектези болуруп шыдаатмасы турган.

Амгы байдалдарда бистин партиямыс кижиге чүдүр турган чоруктун уруктары амыл-иш-терин, партияны амылдарын ленин чор-мачиктерин болгаш партияны ууртулганын принциптерин катат тургузарычче уланган хем-чеглерин чорутушсаан, таланттыг организа-кчы-ларны тывар, оларны ууртуу амылче депши-лер, оларын иштинде ленин чевирин амыл-чыларын дарганал белеткээр талазы-биле бо-луну уран аргазын сайзыраңгайдып турар.

СЭКП-ниң ТК-зы болгаш чер-черин партия организа-стай ылангыч партия комитеттеринин уу-ру-тукчуларын, партияны аппараттын харыска-ла-дыг амылдарынын шилип алыр, амылга таа-рыштыр тургузар болгаш кижиндер талазынче онза сагыш салып туралар. Партияны амыл-дардын ленин чор-мачиктерин болгаш пар-тияны ууртулганын принциптерин шыгыны сагышынын, бедик идеялыг болгаш принципа-лыг чоруктун, амыл-херекти эртем өзүзү-биле чогаалчы көөрүпүн талазы-биле олар хөйге улегерлиг болур ужуругул. Эвилелешкен ре-спубликаларын компартияларын, крайкомна-рын, обкомнарын, окружкомнарын, партия хооркомнарын, райкомнарын амыл бүгү секретарынын барык шүптүзү—ол дөргө амылдарын улуг школазын эртен, дээди эр-темин, харын-даа оларын дыка көвейи партия-нын дээди политиктиг бедиктеги алган кижилер-дир. Кадрларын мынды шынар составы бис-тин бүгү нинтилевистин амылдарында партий-

жи ууртулганын денчелин бедидеринге таарым-чалыг болуп келген.

Партиянын ап чоруткулаан хемчеглеринин түнчелинде совет, профсоюз, комсомол органи-нарын, амыл-агы, эртем болгаш культураны эргелеп башкаар организанын ууртукчу амыл-дарчыларын составы база экижип турар. Бү-дүрүлгелерин директорларында, оларын кол инженерлеринде колдууна-ла инженер-техник эртемниг, дуржулгалыг организа-кчылар амыл-дап турар. Колхозтар даргаларында, совхозтар директорларында хей нургулайында-ла дээди бол-гаш ортумак колээ амыл-агы эртемниг специ-алистер шилип алынганын.

Ууртук амылдарже херээженнери депши-дерин партия бүгү-ле организа-кчыларын ки-чээлгейи угулдарын турар. Оларын дыка хөй куруненин, хей-нимтинин политиктиг амыл-дарчылар апарылган, эвилелешкен республика-ларын компартияларын ТК-ларын секретарында база эвилелешкен республикаларын дээди Советтеринин Президиумнарын даргаларында, партия крайкомнарын, обком-нарын, окружкомнарын, хооркомнарын болгаш райкомнарын секретарында со-гуткулаан. Он-он мун херээженер будурулгелер, школалар директорларында, өөрдилге болгаш эртем албан черлеринин ууртукчуларында, сов-хозтар директорларында, колхозтар даргаларында, цехтер начальнистеринде, мастерлер, бригадир-лерде, фермалар эргелекчилеринде амылдап туралар. Ыччалажок чамдык партия организа-циялары херээженнери ууртуу амылдан аны-буу участоктарыга амылдары-биле депши-деринче ам-даа чогуур кичээлгей салбайн турар.

Чер-черин национал кадрларын өстүренин болгаш депшилерин айттыргалары бистин пар-тияныстын кичээлгезин төвүне кезээде сал-дынып келген. Эвилелешкен болгаш автоному- республикаларда, автоному-областарда база национал округтарда амыл-агы, культура тур-гузушкунун тала

ОРУКТА—ЧАА МАШИНАЛАР

Кызылдың № 2 чукы автоагым-агыны чуктаа «ЗИЛ-555» деп чаа 29 машиналар алган. Ол машиналарын мергемжилдик, үр чылда амылдаан, эки чурумунг чоллаачыларга хуваан берген. Олар болза чаа машинамын оңза чуулдарын, тургузуун болгаш ону намчар эң эки-биле ажылдаачыларның удуртулгазы-биле тодоргай өөренип, шенээр.

Машиналарын шенеп көөрүнүң мурунда оларны ылазылалды-биле хынап көргөн, ылангыч ол өйдө ында бүгү-ле быжыглар болгаш чар чуулдарын ыгыталаан. Ынчангаар чаа машиналарны эң-не ажитык кылдыр амылаа-чыгала чугула болгай. Ол сорулга-биле П. Попов, И. Федоров болгаш Д. Марков оларга быжыг-лаан автомашиналарга бир эвектиг принциптер коюп берген, олар молдунда «Кызыл-Хаван» «шах-тадан Кызылче хөмүр даш сөөртүмдө амылдап турар. Ынчангаар принцип-биле кады бир машина ортума-биле сес тоннаны чуудур, оң-биле кады 100 километрге омааштыр бензин чарыгалы аңаа 56 литр болур (принцип чонта бензинин ол хемчээли 5 литр эвээш болза-даа, хөмүр дашты хары угда сөөртүп алыры эвээш болуп турар болгай).

Оң-биле кады машиналарын шенеп турда, чамдык четпестер база илерегилээ. Ындык четпестерин чамдыктың чартыкчы саналдар кирип турганнарның дузазы-биле экижидип ап-дээр турган. Чимээлээрге, электрин В. Татарчуктук кириген саналын хүлээп алган.

Бистик чир четпес деп санаан чуудуусу — машинамын бензин кудур багынын ишкери 125 литр. Ол чүр дээр, аңаа бензинин долдуру кудур алырга, бистин черде амылаа чукуну бадыр амылаа-чыгала четпес болур, ынчангаар натап бензин кудур алыр дээр чээрби километр черге хей манчадыр чүүлдер таварыштыр улап. Хөвү-Асыныче бензин «ЗИЛ-555»-ти чорууду болбас, чүге дээрге ав-

томашина бензинин немей кудур алыр черинге четпейн баар—бензин төнө бээр. Мынчангаар, чартыкчы-чогаадыкчы чоллаачылар септенчи амылчынар-биле кады машинага бензин кудур алыр немелде бак тургузар талазы-биле саналдарын кириген. Чимээлээрге, чоллаачы И. Федоров машинамын немелде дугуй чыдар черинге 135 литр бензин кирер саваны тургузарын саналаан. А чоллаачы В. Кравченконуң саналы оон-даа амылгыт болган, чүр дээрге бут адаанда хос черинг рама кырыңга бензин куткан саваны шуут чыгыштыр дүңдээлп алырын саналаан. Бу таварылгаларның найызынга-даа бензин кудур алыр дээр ки километр черге демир чоруур чоруктан чалына.

Оң-биле кады бензин кудур алыр станцияда бензинни арыг тууар талазы-биле четпестер база бар. Чимээлээрге, бензин солар-на-биле холума берип-даа тургулаан. Бензинни аажок хирелдентиптер чүүлдер база бар, оң түңкелде шимчедичи эки хөдөлбөс болгаш аажок ышталаштыр туруп бээр, чамдык механизмдер амылаа-чыгала.

Чаа автомашиналарны амылгыт турда, оларның артын көзөктөри чок болур таварылгалар бар болуп артышаан. Ылангыч автоагым-агында чаа машинамын ол-бо нөзөн солуптур нескетер чон болу бээр-биле машина аңаа туруп-даа берилээр.

Никит түңкел чүр дээр, чаа машинамын «ЗИЛ-555» автомашиналарын (самосвалдарын) эң-не ажитык кылдыр амылаа дээр болза, үстүндө айттыгын чуулдарын бодал, барымдалаары эргекон чугула. Оң-биле чөргөлештир оларны принциптер-биле кады амылаа-чыгала эң-не дээрзи ол. Бу бүгүнүң барымдалаар болза, куш-амылаңы бугуруччулук бедир, кызыр чүүлге чарыгал улуу-биле кызырлар — ындык болганда мамалга алынар.

С. КРАСНОПЕРОВ.
№ 2 автоагым-агының гараж начальниги.

Хөй-ниитичи кылдыр кижизидер

Хөй-ниитичи чорукка уругларын кижизидери кончут чугула. Өөредилгеге болгаш күш-ажылга харысагалыг болурунга база кылдыр шыдаар хөй-ниити амылчыларынга эки-туразы-биле киржиринге уругларын чанчыттырар.

Нервни кошкак болгаш дүрген шагырап туруптар уругларын башкылары-даа, өг-бүлели-даа онза кичээлге алыр болза чогуур. Олар коллективтик, ала-незинин болгаш башкыларын бүгү уругларга хамаарыштыр салып турар негелдериңде белең-не чакчыктастар. Хөй уруглар аразында үр турганынша шагырай бээр.

Мая Пета Т. дээр өөреникчи турган. Ол хөй-ниити даалгаларын шыда-биле күөсүлдээр, ыччал-ла-ла ороан шагырап туруптар болгаш шугулап агаалар. Четпестерин айттыр чугаалаарга, Пета ыглай бээр турган. Ол чамдыкта урокка келбейн, школа чогуңга чаштынып турган. Петаны мынчаар кижизидип агаалар бис. Күүсүдери берге эвеш, чиник даалгаларны олга берип турдун. Пета урокка харылап азы калды-бир ажил кылды турда, оң даштырбайн, харын деткип, максат турган мен. Оналга күүсүдир уеле аңаа кым-да шаптыктавазын ала-нези-биле дугурттувус. Петаның шугула болгаш кошкак байдалы чоорту чиде берген болгаш өөреникчи экижээр. Чамдык уруглар боттары кылдыр аайын тыпшызы-биле ажил дагаларга белең күөсүлдү шыдаа-тар. Ындык таварылгалар оларны чалга, ак сепкилдик эвеш деп бугула-дып болбас. Харын оларга дузаалар ужурут.

Уку классчы Раины ала-нези хөдүн эрттир туралында өстүргендер ол школга келгеш нийти корум-чурумга чыгыртпас, эш-өөрүнүң сөзүн дыңнапас турган. Уругун чурумун быжыгалы-биле, класс башкызы эш Тарасова негелдени күөсүлдүр. Раиның четпестерин бүгү класс чугаалажып көргөн. Уругун ала-нези класска уругулу кээп, оон дугайын чугаалап турганар. Оон агаалар, Раины эш-өөрүнүң сөзүн дыңнапас, чалгаа чоруу өттиген.

Уругларның өг-бүлө болгаш хөй-ниити кижизидилгенин дугайында конференция козавыс Хакассыга бооп эрткен. Школянык, өг-бүлениң болгаш хөй-ниитиниң кады амыла-чыгалазын талазы-биле оларның дуржулгазы үнедиг. Ынчангаар ук конференцияга Тыва, Бурят АССР-лерде, Иркутск областан, Алтай крайдан барган башкылар оларын дуржулгазы-биле танышкан бис.

Кижизидилгениң чугула айтыр-ларын Хакассыда шиптирлеп турары эки. «Уругларның өг-бүлө болгаш хөй-ниити кижизидилгенин сорулгалары» деп илеткедип чугаала-жымышкыныга хөй кижизидилгениң Черноворск хоорайнын № 5 школа-да коммунистер чөвүлениң дугайында чугаа солун болган. Чөвүлениң хөдүгүнүң бугуру кижизидилгеге берге уругларын хүлээнип алган. Ала-нелер бөлүмнөр удурутуп, школга эртип турар келгештерин ор-ганизаастап, уруглар-биле эскүр-сак, похол барып, ажи-төлүн эки кижизидилгеге өг-бүлелерин хайгарал-га алынаан. № 5 школда квартал комитети уругларын хостуг уе-ша-рын чап амылаа-чыгала кичээлге салган. Бөлүмнөр, аны-бүрү оюн-дур арттиргенге пенсионер не бо-дурун бажынын хостал берген. Бугурулгелерде амылап турар

УЛУГ НАЙЫРАЛДЫҢ ЧАЛГЫЫ

(Моол өкнүктөрдөн чага)

Баян-Өлгийнин тывалары

Моол Арат Республиканың Баян-Өлгий аймаанда бактап чурттап чоруур тывалар-биле бистик амыл-козавыс болур улуг Совет Эвээлениң хөй на-ционал өг-бүлелерде кады хөдүгүн олар Тыва АССР-ниң чоңу танышым дээр мия доңчу чүдүлү бижиле.

Баян-Өлгийнин тывалары болза шагдан бээр моол-дун дорт ойродынын составында катат санадып чо-руур. Кол-кол чурттап чораран оран-чурту болза Алтай сыныкы ылымды эдэр. Хом-Хонас, Эвэй, Эрчис-Хем, Кок-Дугай, Уртунги, Буушты, Сундарак болгаш Алтай сыныкы бетин эдэр: Хонду-Хем, Ак-Хем, Харганат хеминерин кавызы ол мыңар. Тываларның ам катты-жыч чоруур сумузу—Ценгел сумузуның тывалары ре-волюция мурунда үш кожуун—үш кол аймак-сөөк чоран: Эсты бет кожууну дээр ийикпе, азы Ак-Солиар: Зорикту бет кожууну, азы Кара-Солиар: Эзуту бет кожууну, азы көк-монгактар дээр. Бо-ла аймактар ам-даа ол аттары-биле хөдөөр чурттап чо-руур.

Бо-ла ак, кара, көк өңнөрин тыптып келген дуга-йында мындык төөгү чугаалап бар: Бурун шагда бо үш аймак улаус—үш кожуун, үш тускай белгил аны-агы улаустар бооп чарам чоран. Уш бег үжүлээ үш өң-ак, кара, көк туктарым. Хаан-бар-бегер-даа, шерин-даа үш аны: ак, кара, көк илдик-хептиг. Харын мырыял мунар айттар, ыды-таар мадлары ол-ла чүзүлгө-биле аны-агы. Чижээ, ак аът, көк (көк-бора) аът. Чоокка чедир-ле найыр-наадым болган черге аймак улаустар ол өң, хевир-би-ле келер турдулар. Ол байтыгга айма чедир-ле ак-солиар, Ак-хемде, кара-солиар Харганат, Кара-Хол мыңаар, көк-монгактар колууду хеминерде чурттап-шаан артыкын эскерип болур.

Бо кол үш аймактар иштинде холужуп турар хөй-бол аймак-омак бар. Чижээ, Ак-Солиар иштинде: де-легтер, аганнар, бугурулар, сарылар, кызыл-соли-нар, тос-кириштер, казах-кыргыстар, суудактар;

Кара-Солиар иштинде: оңгактар, сарыг-салдар, кара-тоштер, кызыл-солиар, шылаштар, моол ормак-тар; Көк-Монгактар иштинде: көктер, приттер, ак-чагалар, шонгулар, кызыл-солиар.

Уш кол бегтер аразында өкзөнөжип, чаалажып, бирээни бирээни олчалар, туттурганнарны бастып, кулалып чоран деп чугаалап бар. Оң хараа-зы-биле кайы-даа аймак өөнтөр аразында кулаажып бол-бас ужур турган. Чүге дээрге азы ханы бир төрө улус кулаажып болбас деп негелдеир чоран.

Улаустун хосталгалыг куульсаалы тилең, амылчы арат чоңун эрге-чагыргазы холга алдынгандан со-нара бугу-ле тыва араттар каттыжып, чагыс Ценгел сумузуңа бир өг-бүлө ышкыш каттыжып, эң-найыр-дым, чаа чагай амылдарын тургузуп агаалар.

Баян-Өлгий тываларының саны хөй эвеш болза-даа, боттарының төртүңгүн тыва дылдыңга чугаалажып, харылажып келген. Уруглар школга келсирде моол дыл билбес келгилээр таварылгалар тургулаан. Хары-таа чамдык ала-нелер уругларын тыва дылдыңга өөр-енген болза дээр күөсүлдөр-даа бар-ла. Мынчап көргө-н, ымыд ажи-тоду 1—2 кластарга моол дылды тыва-лап очуадур тургаш өөртөсө хөдөөр чоран.

Бистик бо тываларының боттарынын төрөн дылдыңда улаустун аас чогаалы ам-даа эвеш бар деп согөл бо-лур: тоолдар, мр. кожан, алга-пороз, тывымыз, улагер, чечен домкатор дээр оон-даа өскө. Ол аас чогаалын колууду кыргынар билер.

Бисте тыва фольклору доктаамал соңуурган, чып чорутур кижилер чок. Ол четпестик хараа-зы-биле чонун ол үлөпел четпес-хайырамы сыгган чиди турары маден.

Соңугу улае Тыва АССР-биле култура харылаа-мыс коңсу-биле иденкейип турарына бис дык өөрүп турар бис.

Соли Токтугуевич ТАЛЫН.
МАР-ның Баян-Өлгий аймактың №2 ортумак школазының башкысы.

Бистик кожаларывыста

Уругларның өг-бүлө болгаш хөй-ниити кижизидилгенин дугайында конференция козавыс Хакассыга бооп эрткен. Школянык, өг-бүлениң болгаш хөй-ниитиниң кады амыла-чыгалазын талазы-биле оларның дуржулгазы үнедиг. Ынчангаар ук конференцияга Тыва, Бурят АССР-лерде, Иркутск областан, Алтай крайдан барган башкылар оларын дуржулгазы-биле танышкан бис.

Кижизидилгениң чугула айтыр-ларын Хакассыда шиптирлеп турары эки. «Уругларның өг-бүлө болгаш хөй-ниити кижизидилгенин сорулгалары» деп илеткедип чугаала-жымышкыныга хөй кижизидилгениң Черноворск хоорайнын № 5 школа-да коммунистер чөвүлениң дугайында чугаа солун болган. Чөвүлениң хөдүгүнүң бугуру кижизидилгеге берге уругларын хүлээнип алган. Ала-нелер бөлүмнөр удурутуп, школга эртип турар келгештерин ор-ганизаастап, уруглар-биле эскүр-сак, похол барып, ажи-төлүн эки кижизидилгеге өг-бүлелерин хайгарал-га алынаан. № 5 школда квартал комитети уругларын хостуг уе-ша-рын чап амылаа-чыгала кичээлге салган. Бөлүмнөр, аны-бүрү оюн-дур арттиргенге пенсионер не бо-дурун бажынын хостал берген. Бугурулгелерде амылап турар

ЦЕЛИНОГРАД. Москва туудугулар целинчилерге 400 орунунг беш кат чаа гостиницаны тулуп берген. Чуруктар: алаанда—Тайбын кудумчууңда «Москва» дээр чаа гостиница. Устүндө—гостиницаның вестибюлюнда. СЭТА-ның фотохроникасы. Фото Н. Нарышкотову.

ХООЧУН ПОЧТАЧЫ

Доруг адын муңупкан, хөй кечи чыгыт тоңуг, хуен арынныг кырган, агаар-бөдүстү шиптичеп көрө алап, далажып чоруп чорурун «Совет Тыва» совхозтун малчына-рынча баар оруктарга бо-ла көрө бээр сидер. Бо дээрге совхозтун малчынарынның почтачызы, ам 70 хар ажи чоруур, 1938 чылдан бээр партия кижигуну Бавуу Дакпаевич Бадарын-дыр.

Назымы улгата-лаа, нийтинин ажил-хөдөө дээр чүткүлдүг бо кырган ам чели чыл почтачылап турар. Оң улуг кара сумказы солунар,

дагларже, чазын, күзүн хөвү-шө-лөдө, чайын тайга, хөмөр санай тоо быралды көжүп чоруп бээрлер болгай. Ынчаажок Бавуу Дакпа-вич малчынарын чыгактан со-лунарын, чагаа бижиктерин саала-лаа чедирип четтигип турар. Ки-жидерин чыгактан пардалаа-зын чедир бээрден аныла, оларга хо-тоо болуп турар чаа, солун чүд-дериң база чугаалап берип турар. Ынчангаар малчынар ону хүндүдөр, оң чагай ажил-хөдөөн үнелээр.

Д. САЛЧАН.

ПАРТИЙЖИ УДУРТУЛГАДА КОЛ ЗВЕНО

дакчылар бар болгулаарын өөренип көрбөй ба-рып болбас. Күрүнө планларын күөсүлгөй тур-ар бугурулгелер, экономика талазы-биле кошкак колхозтар, совхозтар, үр уеле үр-түннел чок амылап турар өртем-шипчел институттары, шипчел албан черлери ам-даа бар. Каян оон чалаагааннар ханызы-биле тодарып агаалар, херектик ужуру чуну-лаа мурунда каларга омаажып келир болдур ийин. Элээн хөй улаустоктарга кошкак амылаачыларын бар болуп турарынын чылдааган, чүге бисте бил-диринин чамдык адырларын талазы-биле специалистерин чедишпей турарында эвеш, ха-рың партия, совет, ажил-агый органның тал-лазында каларынын шипи алышкыныче, ажилга таарыштыр тургузарыне болгаш кижизидилгениң чоругу кичээлге салбайн турарында, специалистер чоп амылаар дугайында эки сакгы салбайн турарында болур. Партияны чамдык организациалары болгаш комитеттери боттарынын ажилын шын эвеш тургускап, ажил-агый, култура тургузуушкунун хөй-хөй ай-тырларын шут-ла боттары шиптирлээрин оралдажып, совет болгаш ажил-агый органның холгаарлап, чогуң-на массаларын иштинден удуруткучуларын доктаамал, калба-биле депши-дип үндүрерин эргекон чугулазын утуп ал-гаш, эвээш сангы амылаачылар-биле харылаа-ла турары-биле кызыгаарлаттынны турары база-ла таарышпас.

СЭКП ТК-ның октябрь (1964 ч.) болгаш оң сөөдүлгөй Пленуарын удуруткучула субъектив-ниниң база туралында азылаар чорукту шип-тирлик-биле бугуу шалпышкан, командалап, ча-гырып дуадаар чоруктун методтарын соксадыр-ын, совет болгаш ажил-агый органның аар-саар чүүлдерге холгаарлаар чоруктан ойталаарын парторганизациаларын негээр. Удурутур ажил-ын баштайгы планынга калдар-биле ажил, оларын шипи алышкыны, илеялгы канна-лышкыны, илепкейип чорууну өзүлдөп, ажил-херектин калдыг байдалынын ылаптыг хынаары салынган турар ужурут.

Тургузуну турар эвилде болгаш республика министрстволарында ажил-херекти калдарын шипи алар, амы улетпүрүн мурунда салыг-ган сорулгаларын шиптирлээрне херектик, шак ыныг амылаачылар-биле бугурулгелери быжыглар дээр партия органның СЭКП ТК-нын шиптирлерин агаар улуг ажилды чорууду ага-лаан. Ажил-агыйнын өртем экономиктиг үндө-ниге башкылар билер кижилер бүгү совхозтарын болгаш колхозтарын баштаан турар дээр, кө-лөдө парторганизациалар база комитеттер хөм-чеглерин ап турар. Чер болгаш мал ажилынын културалык улам бидерин хандырды билер, көлөз ажил-агый продуктуларын бугурун дык ула-гатырларын челип ап шыдаар специалистер-биле колхозтарын болгаш совхозтарын бүгү бригадалары, салбырлары, мал-фермалары бы-жыглаттыг турар дээр, чер-терин пар-

организациалары хөй күженишкыниң үнү-рүп тургулаар.

Каян бистик чуртувуста дээр болгаш орту-мак өртемниг миллион-миллион специалистерин чыл санында белектер үндүрүп турар уеле. ка-зан партияны ботунуң хуузелениң дорт ми-лион ажи шак ыныг специалистер бар амгы уеле, калдар шипи алышкыны, оларын пар-тия, совет болгаш ажил-агый удуруткучуларын бүгү улаустоктарыга таарыштыр тургузарын планын дээр-биле, сорулгаже уламышкыныг чорууду болур. Ыныг турбуже, чамдык партор-ганизациаларын болгаш комитеттериниң тал-а-зында колхозтарын, совхозтарын удуруткучу калдар-биле быжыглар тургаш, улетпүрүн, са-лыгын, нийти чөмөнчөлгөн, эртемниг болгаш културалык калдарыне кичээлге салбайн ко-шкылаачыларын фактылар ам-даа бар. Чамыкта дедир болгулаар: улетпүрге күженишкыни мөөнөпкөш, көлөз ажил-агыйны калдары-биле ажилды көзүлдүр-де кошкылаачылар турарлар. Шак ыныг кампаевижи чорук удуруткучулар чамдык улаустоктарыга ажил-херекти угбас, кошкак амылаачыларын үр үнени тургузууда артар чорутууга чедирип турар. Калдарынын ме-зу-шынарын ханызы-биле тодарып билгеш, оларны өстүрерин перспективтик планларын айттышкан, ук планларын боттамылаа-зын шы-даммы-биле челип ап турар парторганизациалар-нын дуржулгазын деткизе чогуур. Чимээлээрге, Алтай крайын партия организациалары чоокку үш-лөрт чылдарын тургузууда колхоз, совхоз-тарын салбырларынын, бригадаларынын болгаш мал фермаларынын удуруткучуларыга мергемжил-дик организациалары специалистер амылаан тур-арин челип алырын шиптирлээр. Крайнын парт-организациалары оларын белектели болууну док-таамал хайгаралынга ап, алаа эргекон чугула дулаамачыны көргүзүп турар. Көлөз ажил-агый-нын дээр өөрелиге черлеринде, техникумнар-нда крайла 14 муң кижизидилгени өөренип турар болгаш оларын аразында 112 колхоз дара-ла, 49 совхоз директорлары, 339 салбырлар эр-гелекчилер, 674 бригадирлер болгаш ферма эр-гелекчилери бар. Крайнын 28 районнарында те-хникаларын өөрелиге-консултанциалыг пунк-туларын ажиткан.

Калдар-биле ажил партияны удуруткучуларын шиптирлери күжү болганда, олче онза улуг ки-чээлгейин салыр херек. Ыныг чүе болганда, ол ажалды партияны аажок улуг дуржулгазынга даянышпаан чоруулары эргекон чугула.

Олар В. И. Ленинни хөй-хөй ажилырында чогаалып кылганын бол-гаш боттарынын багы-калы партияны док-у-ментилерден, оларын иштинде СЭКП-нин Уста-рында база тыпканар. Калдары оларын по-литиктик база ажил-ишчи шынары багылаап

аңаа эң улуг ажитык чедирип шыдаар, шак ыныг кижини тынарында болур. Ыныг кижилерин бис-тин партияны хөйи өстүрүп, кижизитке, оларын чүге тып билер, депшидер херек. Ол белең эвеш херек. Кайла-ла парторганизациалар калдар шипи алышкыны кол сорулга кылдыр көрүп, кижилер-биле доктаамал амылап, олар-ны өөренип турар болдур, олар херектик ажи-лаачыларын тып, депшидип турарлар. Ынчаарга кайла-ла ол херекти хамаанчок көрүп, калдар шипи алышкынынын ленинги принциптерин сактагыш туралар—ында удурутур эрге-дулаа-ларга төлөп чок кижилер киргилей берген болгу-лаар. Ол чорук коммунисттик тургузуушкунга улуг хораны чедире бээр.

Амылаачыларын политиктиг болгаш ажил-ишчи мезу-шынары калчыл илереттирер? Амылаачынын өртем-билинин, амыларчы дуржулгазынын дугайында чамдык билишкениң аңаа буртуктели мезелери берип болур. Ын-чаажок анкета-биле кызыгаарлап болбас: чүге дие, кижиниң кайы хире принципталыны, амыларчы, кижилерге кайы хире кичээлге-лини, политик талазы-биле билишкени ол до-лу-зу-биле илеретип шыдаас. Амылаачы-биле хуу белегата оон бүгү шынарынын толармын берге. Мынчангаар анкета буртуктели мезелерин бил-дир, депшидип турар амылаачы-биле узу-туртучуларын хуузула беледалары—ол чугула чүдүлөр болзожок, олар четир барымдаа болуп шыдаас. Амылаачыны эки кижизидилгеге ол телептиг бе дээрин толарды дие, чүге оон челип ап турар түңкелдерин, чедишкенин хан-дырлар дээр, оон амылап турар методтарын бар-ымдалаары таарымчалыг болур.

Ыныг түңкел чүге казан, тус черде ажил-херектиг байдалын ханызы-биле хынап көргөндө, амылаачынын дугайында оон кады амылап турар эш-өөртүнүң санал-оңалын бүгү тала-зы өөренип көргөндө, ам челип алды-нып болур. Калдар депшидигениң часты-рыларын болгаш таварылга болур чорук-ту болдурбас дие, «судугу организациаларын, ора угаанын, практика талазы-биле билбес чо-вези чок кижилерин, хөй сангы кижилерин чө-вө организациаларын хөмчөөлгөни быжыг, найыр-галы казы амылаачыларын шугулазын чокка башкыры билдир-биле социализм бердиниңиң шын холбап шыдаар кижилерин болдур-ла шаа-биле оонаарымчалыг, шыдаммы шылап көөрү негеттирлер алаар. Чүге ыныг кижилерин он катал шылап көргөнини соола, оларын бе-лүүн сорулгаларын нарыннга чедир чоорту шиптирлешпаан турган, удузчу амылаачы, эргелеп башкарылганын удуруткучуларын харыса-галыг эрге-дулаачыларче депшидер херек» (В. И. Ленин. Чогаалдарың долу чыныдызы, том 36, арнын 193—194).

Элээн чамдык партия комитеттери кым-бир кижини кандыг-бир эрге-дулаачы саналаары

Партия тургузучу өөренип турарлары дүзаламчы

ныг мурунда, оон кады амылап турар кижиле-рин-биле сумелжип, амылаачыларын депшиде-риниң дугайында айтырларын партия хураал-рынга чугаалажып турарлар. «Тудугга удуруткучу болгаш инженер-техниктиг амылаачыларын шип-дип алыр, таарыштыр тургузар, кижизидер тала-зы-биле Кыргыс ССР-нин партия органның ажилынын дугайында» СЭКП ТК-нын чоокта чаа хүлээп алган доктаалында шак ыныг организас-тыг хөмчөгдөрүн чугулазын оңалар шийган. «Удурутур эрге-дулаачылар калдарын депши-дир, партия органныңын талазында олар-ны кызымак чүткүлдүп, политик талазы-биле билишкени, ажил-херекти билдир, организациалар аргалын өөренип көөр ужурут дээр дугайында ленинги айттышкынарын шынгын барымда-лаары эргекон чугула. Маңаа хамаарыштыр кол кичээлгейин амылаачыны ажил-ишке хына-рыны улаандыр салып, оон дугайында комму-нистерин, кады амылап турар эштериниң са-нал-оңалын билер херек. Удурутур эрге-дулаачы-депшидирин мурунда амылаачыларын теле-птик болгаш четпес талаары баш бурунгаар хы-намчалыг өөренип көрдүгүн турар ужурут» (1965 чылда уңген № 19 «Партиянык жизне» журналың 18—20 арныннан көөр).

Калдарын өөренип көөрүнө, шипи алырын-га база шын таарыштыр хуваарында амыла-чыларын кулаарын чугула ужу-дулаалы. Калдар кулаарынын бар болуру парторган-нын ажил-чорудууларынын арга, хевиринден шутт хамааржыр. Бир эвеш парторганның ажил-лаачылары уругулу-ле аны-бүрү хураал-суга-лар арттирер, документтер чогаалы бижирин-биле өлөшкөш, партияның эге организациалары, амылчы чондарын коллективтерине кончуг ховар барып, коммунистер болгаш ке-жигу эвештер-биле эвээш харылажып турар болза, калдарын дээр кулаарынын туруп шыдаас, турар-даа эренгей аңаа болуру билингир. Бир эвеш кол кичээлге масса-биле доктаамал хы-рылаажы, чер-терде херекти боттуп байдалы дээр контрольче, кижилерин телептиг, төлөп чок байдалдарын өөренип көөрүнө улаанган тур-ар болза, ыччан партия комитеттери улам чаа-чаа организациаларын тып шыдаар. Ыныг ор-ганизациаларын ол данылап ап, чугула херек алаар, оларны удурутур ажилче депшидер бил-дир, оларын-биле амылаан турар. «Удуруткучу-коммунист удуруткучу болур эргени адилээрин, ол чүге болууга улам хөй дулаачыларын тып би-лири-биле..., олар амылап шыдаан турарында дуза чедирери-биле, оларны депшидип шыдаары-биле, оларын дуржулгазын илеретип билдир-би-ле, багыткалы шыдаан турар ужурут»—деп, В. И. Ленин айттып чоран (Чогаалдарың долу чыныдызы, том 42, арын 325).

(Уламың даразында үнөр).

